

บทที่ 3

ลักษณะพิเศษของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญา เป็นศาลชำนาญพิเศษที่สร้างขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ คดีทั้งสองประเภทดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งต้องการความรวดเร็วในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นอย่ง ในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น จึงได้มีการกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษ แตกต่างจากการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ในบทนี้จึงเป็นการศึกษาถึง ความเป็นมาในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา อำนาจพิจารณาพิพากษา และลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศฯ ว่ามีความแตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไปอย่างไร

3.1 ความเป็นมาในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา

กระทรวงยุติธรรมได้เสนอโครงการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้เป็นศาลชำนาญพิเศษพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากคดีประเภทดังกล่าวมีความยุ่งยากซับซ้อน และมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งองค์การการค้าโลกในเวลาต่อมา อันทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีภายใต้ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, including Trade in Counterfeit Goods (TRIPs)

กระทรวงยุติธรรมได้เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2536 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2536 โดยอนุมัติให้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น

คณะกรรมการฯได้ดำเนินการประชุมรวม 5 ครั้ง จึงได้มีคำสั่งที่ 1/2536 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2536 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น อันประกอบด้วย นายปิ่นทิพย์ สุจริต

กุล เป็นประธานอนุกรรมการและอนุกรรมการอื่นอีกรวม 10 คน ให้มีอำนาจหน้าที่ศึกษารูปแบบ และวิธีพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในต่างประเทศซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับกฎหมาย ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล ทรัพย์สินทางปัญญาฯเสนอต่อคณะกรรมการต่อไป

คณะกรรมการฯพิจารณาทบทวนร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. .... ตามที่คณะอนุกรรมการฯเสนอเสร็จเรียบร้อย และกระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเสนอต่อ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2537

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2537 รับหลักการร่างพระราชบัญญัติ ดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเสร็จเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2537 ต่อมาสภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2537 เมื่อมีการยุบสภาฯ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ยื่นร่างเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2538 สภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2539 และผ่านวุฒิสภาเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2539 แล้วมีการประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 55 ก. วันที่ 25 ตุลาคม 2539

ในระหว่างที่ได้มีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งฯในชั้นสภาฯดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการฯ ก็ได้ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาร่างข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการ พิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน เพื่อใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศ รวม 32 ครั้ง เสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2538

กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเตรียมการเพื่อทำการเปิดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่างประเทศกลาง ทั้งในด้านจัดหาบุคลากรและสถานที่และเพื่อให้งานเตรียมการ ดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น คือ นายสุวิทย์ คุณกิตติ จึงได้มีคำสั่ง เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2540 แต่งตั้งคณะผู้บริหารงานศาลชุดแรกประกอบด้วย นายสุประดิษฐ์ หุดะสิงห์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา ช่วยทำงานในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาฯ นายบุญ รอด ต้นประเสริฐ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาล 5 ช่วยทำงานในตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษาฯ นายกนก อินทร์มพรรย์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2 ช่วยทำงานในตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษาฯ และนายสุทธิพล ทวีชัยการ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง ช่วยทำงานในตำแหน่งเลขานุการศาลฯ ต่อมาได้มีคำสั่งให้นายปริญญา ศิพคอง ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา มาช่วยทำงานในตำแหน่งผู้ พิจารณาฯ และนายสุภชัย ดิษฐวิบูลย์ จำศาลอาญากรุงเทพใต้ มาช่วยราชการในตำแหน่งจำศาลฯ สำหรับที่ทำการชั่วคราวของศาลในครั้งแรกคือ อาคารศาลอาญา ชั้น 10 ต่อมาเมื่อจัดหาสถานที่ ทำการศาลได้ จึงย้ายมาอยู่ที่ทำการปัจจุบันตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2540

งานเตรียมการของคณะผู้บริหารศาลประกอบด้วย จัดหาสถานที่และปรับปรุงสถานที่ดังกล่าวเป็นที่ทำการศาล จัดหาบุคลากรทั้งผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ ข้าราชการตุลาการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ปรับปรุงร่างข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่คณะกรรมการชุดที่ศาสตราจารย์โสภณ รัตนากร เป็นประธานยกร่างไว้เพื่อเสนอให้ประธานศาลฎีกาเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ต่อมาเมื่อนายสุประดิษฐ์ หุดะสิงห์ ได้รับคำสั่งให้โอนไปดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2540 ให้นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์ ผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งช่วยทำงานในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

งานเตรียมการของคณะผู้บริหารศาลขั้นสุดท้ายคือ คู่มือการปรับปรุงสถานที่ทำการศาลให้เสร็จและดำเนินการให้ศาลสามารถเปิดทำการได้ภายในกำหนดวันเปิดทำการของศาล คือ วันที่ 1 ธันวาคม 2540 นอกจากนี้ได้ประสานกับกระทรวงยุติธรรมตลอดจนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเตรียมการเกี่ยวกับงานพิธีเปิดทำการศาล ซึ่งเป็นผลทำให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเปิดทำการได้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2540

3.2 รูปแบบการพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีกระบวนการพิจารณาคดีที่แตกต่างจากศาลยุติธรรมอื่นๆ โดยทั่วไป คือ ต้องใช้บทบัญญัติพิเศษก่อนบทบัญญัติทั่วไป กล่าวคือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540¹ ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้²

¹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 30.

² ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 26.

3.3 อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินฯ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษา “คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” หมายความว่า คดีแพ่งและคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ¹ มีดังนี้

มาตรา 7 “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาท ตามสัญญาถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรม ตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักร หรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์รีซีท รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจากต่างประเทศ
- (9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึง แหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช
- (10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- (11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10)

¹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 3.

คดีที่มีอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจ ของศาล
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ”

ในกรณีที่มีปัญหาว่า คดีใดอยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ กฎหมาย
บัญญัติให้เป็นอำนาจวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา⁴

3.4 องค์คณะผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

กฎหมายกำหนดให้มีผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
เป็น 2 ประเภท คือ ผู้พิพากษาประจำ หรือ กล่าวง่าย ๆ ว่า เป็นผู้พิพากษาอาชีพกับผู้พิพากษาสมทบ
ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่
ต้องการให้บุคคลภายนอกผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศเข้ามาร่วมพิจารณาพิพากษาคดีด้วย⁵

3.4.1 ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

ผู้พิพากษาประจำ ก็คือผู้พิพากษาประจำศาล เป็นผู้เรียนกฎหมายโดยเฉพาะ ประกณ
วิชาชีพกฎหมายอยู่ระยะหนึ่ง เมื่อมีอายุครบ 25 ปีเต็ม แล้วสอบเข้ามอบรมเป็นผู้พิพากษาฝึกหัด
เรียกว่า ผู้ช่วยผู้พิพากษาอยู่ระยะหนึ่งไม่น้อยกว่า 1 ปีเต็ม แล้วได้รับแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษา มีอำนาจ
หน้าที่ในการพิจารณาชี้ขาดอรรถคดีเหมือนดังผู้พิพากษาในศาลอื่นทั่วไป เป็นข้าราชการกรบ
เกษียณเมื่ออายุครบ 60 ปี สำหรับคุณสมบัติของผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ในปัจจุบัน นั้น
ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้า
ระหว่างประเทศ⁶ ซึ่งหมายความว่า ผู้พิพากษาเหล่านี้จะต้องเป็นผู้พิพากษาอาวุโสพอสมควรและ
ได้รับการอบรมฝึกฝนเกี่ยวกับเรื่องนี้มา โดยเฉพาะ

⁴ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 9.

⁵ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 12.

⁶ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 14.

3.4.2 ผู้พิพากษาสมทบ

ผู้พิพากษาสมทบโปรดเกล้าแต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ คัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง⁷ และต้องมีคุณสมบัติตาม (1) ถึง (4) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ถึง (9)

คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ คือ

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี บริบูรณ์
- (3) ได้รับการอบรมเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ และหน้าที่ตุลาการมาแล้ว ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
- (4) มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ
- (5) ไม่มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (6) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (7) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน เว้นแต่จะเป็นความผิดฐานประมาทหรือลหุโทษ
- (8) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือมีกายหรือจิตไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง เช่น โรคเรื้อน หูหนาดตาเล่อ เป็นต้น
- (9) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพฯ ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการ อัยการ ตำรวจ หรือ ทนายความ

ผู้พิพากษาสมทบจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี หลังพ้นจากตำแหน่งแล้วได้รับการเลือกใหม่อีกได้ ก่อนเข้ารับหน้าที่จะต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ⁸

การพ้นจากตำแหน่ง คือ ออกตามวาระ ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ มีลักษณะต้องห้ามตามที่กล่าวมาข้างต้น ขาดการปฏิบัติหน้าที่ 3 ครั้งติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้พิพากษาสมทบ

⁷ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 15.

⁸ แหล่งเดิม.

การพ้นจากตำแหน่ง เพราะตายหรือลาออกจะต้องนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ แต่การพ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติ ขาดการปฏิบัติหน้าที่ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสม จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการ

เมื่อตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบว่างลงโดยเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลอื่นซึ่งคณะกรรมการตุลาการคัดเลือกตามตำแหน่งที่ว่างก็ได้ เว้นแต่จะเหลือระยะเวลาไม่ถึง 180 วัน จะไม่แต่งตั้งบุคคลแทนก็ได้ ผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่าระยะเวลาของผู้ที่ตนแทน⁹

ในระหว่างยังไม่มี การตั้งคนแทน ให้ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระคงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน และให้มีอำนาจนั่งพิจารณาพิพากษาคดีจนกว่าจะเสร็จคดีนั้น แต่ไม่เกิน 60 วันนับแต่วันที่ครบกำหนดออกตามวาระ¹⁰

3.4.3 อำนาจขององค์คณะในการพิจารณา

3.4.3.1 องค์คณะผู้พิพากษา 2 คน

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จะต้อง มีผู้พิพากษาประจำไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ และการพิพากษาหรือสั่งต้องทำโดยเสียงข้างมาก¹¹

3.4.3.2 ผู้พิพากษาคณะเดียว

ผู้พิพากษาคณะหนึ่งคนใดของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจกระทำการใดๆ อันเกี่ยวข้องกับคดีที่มีไต่พิจารณาและพิพากษา¹²

อำนาจกระทำการใดๆ อันเกี่ยวข้องกับคดีที่มีไต่พิจารณาและพิพากษา ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 20 เช่น เช่นหมาย สั่งคำร้อง คำขอ ให้เลื่อนการพิจารณา หรืองดการพิจารณา เป็นต้น

⁹ ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 17.

¹⁰ ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 18.

¹¹ ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 19.

¹² ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 20.

3.4.4 การทบทวนคำพิพากษา

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีเพียง 2 ชั้นเท่านั้น คือ เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคอื่นเป็นศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาเลยทีเดียว¹³ กล่าวคือ สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น โดยให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นในศาลฎีกา เพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่อุทธรณ์ขึ้นมาในการนี้ โดยให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว¹⁴ ทั้งนี้มีข้อจำกัดและข้อยกเว้นในการอุทธรณ์คดีอาญาและคดีแพ่ง ดังนี้

3.4.4.1 ข้อจำกัดและข้อยกเว้นในการอุทธรณ์คดีอาญา

เป็นข้อห้ามพิเศษที่ไม่เหมือนกับข้อห้ามอุทธรณ์ในคดีอาญาทั่วไปหรือในศาลแขวงหรือศาลเยาวชนและครอบครัว

โดยมาตรา 39 กำหนดไว้ว่า ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ให้จำเลย อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้

- (1) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก
- (2) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอกการลงโทษไว้
- (3) ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ศาลรอกการกำหนดโทษไว้
- (4) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินห้าพันบาท

จะเห็นได้ว่าปัญหาข้อกฎหมายอนุญาตให้อุทธรณ์ได้โดยไม่จำกัด ห้ามอุทธรณ์แต่ในปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น สำหรับ โจทก์ห้ามเด็ดขาดเลย ส่วนจำเลยอนุญาตให้อุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริงเฉพาะสี่กรณีดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น นอกจากนั้นต้องห้ามเหมือนกับโจทก์

มาตรา 40 กำหนดไว้ว่า ในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ตาม มาตรา 39 ถ้าผู้พิพากษาคนใด ซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้ง รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้หรือในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์อุทธรณ์ อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ก็ให้รับอุทธรณ์ นั้นไว้พิจารณาต่อไป

¹³ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 38.

¹⁴ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 43.

ข้อสังเกต ผู้พิพากษาสมทบซึ่งเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาล ทรัพย์สินทางปัญญาด้วยตามมาตรา 19 ก็มีอำนาจทำความเห็นแย้งหรือลงชื่อในคำพิพากษาได้ด้วย จึงขอให้ท่านสามารถรับรองอุทธรณ์ได้ด้วย

3.4.4.2 ข้อจำกัดและข้อยกเว้นในการอุทธรณ์คดีแพ่ง

มาตรา 41 กำหนดไว้ว่า ในคดีแพ่งที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท กัน ในชั้นอุทธรณ์ไม่เกินสองแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้ คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัญหา ข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้นได้ทำความเห็นแย้งไว้หรือ ได้รับรองว่ามีเหตุอัน ควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือ คำรับรองเช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็น หนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรืออธิบดีผู้ พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคแล้วแต่กรณี

3.4.4.3 วิธีการรับรองหรือการขออนุญาตอุทธรณ์

มาตรา 42 กำหนดไว้ว่า การขอให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือการขอให้อธิบดีผู้พิพากษา ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคอนุญาตให้อุทธรณ์ ให้ผู้อุทธรณ์ ยื่นคำร้องถึงผู้พิพากษาผู้ นั่งพิจารณาคดีคนใดคนหนึ่งหรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลนั้นแล้วแต่กรณี พร้อมกับคำฟ้องอุทธรณ์ต่อ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นว่านั้นแล้ว ให้ศาลส่ง คำร้องพร้อมด้วยสำนวนความไปยังผู้พิพากษา หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลดังกล่าว แล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ตามแม้เป็นคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ก็ตาม ถ้าศาลฎีกาเห็นจำเป็นต้องแก้ไข ข้อผิดพลาดก็อาจรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามดังกล่าวได้ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 44 ที่ กำหนดไว้ว่า ในคดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาล ฎีกานั้น หากศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวต้องห้ามตามกฎหมาย ให้พิพากษายกอุทธรณ์ แต่ถ้าศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นต้องแก้ไข ข้อผิดพลาด จะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ดังกล่าวนี้ก็ได้

กรณีที่กล่าวมาข้างต้นเป็นข้อยกเว้นพิเศษซึ่งไม่มีในคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ อาจต้องมีการแก้ไขข้อผิดพลาดของ ศาลชั้นต้น

3.5 ลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา¹⁵

3.5.1 การนัดพร้อมเพื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณาคดี¹⁶

การนัดพร้อมเพื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณาคดีดังกล่าวนี้ ก็เพื่อให้คู่ความเข้ามา มีบทบาทในการพิจารณาคดีและจะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปตามแผนที่ทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน

ภารกิจในวันนัดพร้อมเพื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณาคดีนั้นตามข้อกำหนด ข้อ 27 มีหลักการโดยสรุปได้ดังนี้

3.5.1.1 พยายามให้คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทกันโดยวิธีการไกล่เกลี่ยก่อนการ สืบพยาน

3.5.1.2 กำหนดประเด็นข้อพิพาทร่วมกัน (Identify issues)

3.5.1.3 หากต้องมีการพิจารณาสืบพยาน จะต้องมีการวางแผนการสืบพยานไว้ อย่างชัดเจนว่าฝ่ายใดจะสืบพยานในประเด็นที่ตกลงกันตามข้อ 3.5.1.2 จำนวนกี่ปาก ใช้เวลา ประมาณเพียงใดและทั้งสองฝ่ายจะสืบพยานเสร็จภายในเวลาเท่าใด และมีพยานเอกสารและพยาน วัตถุใดบ้าง เหตุผลที่ต้องกำหนดเวลาแน่นอนนั้น นอกจากจะเป็นไปเพื่อเร่งรัดคดีให้ทราบว่ คดีนี้ ศาลจะพิพากษาคดีวันใดแล้ว ก็ยังเป็นไปเพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายของทนายความที่อาจเรียกจ้องจากตัว ความได้ด้วย

ในคดีแพ่ง เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ แจ้งกำหนดนัดพิจารณาให้คู่ความฝ่ายใด ทราบแล้ว คู่ความฝ่ายนั้นไม่มาศาลตามกำหนดนัด ให้เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายนั้นต้องมารับทราบ กำหนดนัดต่อไปจากศาลเอง หากไม่มารับทราบ ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบกำหนดนัดต่อไป แล้ว¹⁷

3.5.2 การบันทึกคำเบิกความของพยาน ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ บันทึกและอ่านคำเบิกความนั้นให้พยานฟังแทนก็ได้¹⁸ แต่มิได้หมายความว่า ศาลจะปล่อยให้เจ้า พนักงานศาลอยู่ในห้องพิจารณาคดีโดยลำพัง ข้อกำหนดนี้หมายความว่าศาลยังคงขึ้นนั่งพิจารณาคดี เพียงแต่มอบให้เจ้าพนักงานศาลทำหน้าที่บันทึกคำพยานแทน

การบันทึกคำพยานโดยการบันทึกเสียงหรือภาพและเสียงสามารถกระทำได้ตาม ข้อกำหนดข้อ 26 ในข้อนี้หมายความว่า ศาลจะไม่บันทึกคำพยานโดยสรุปความลงเทปบันทึกเสียง ให้เจ้าพนักงานศาลถอดเทป แต่จะใช้วิธีบันทึกเสียงและภาพการเบิกความแทน ซึ่งปัจจุบันศาล

¹⁵ http://www.cipitc.or.th/art-th/article_thai/sppc-in-ipitc.htm.

¹⁶ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 27.

¹⁷ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 34.

¹⁸ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 25.

ทรัพย์สินทางปัญญา มีระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการบันทึกคำเบิกความของพยานด้วยวิธีการบันทึกเสียงระบบดิจิทัล พ.ศ. 2545 และมีคดีหลายคดีที่ใช้ระบบนี้อยู่

ในคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 บัญญัติห้ามมิให้พยานเบิกความโดยอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ ตามข้อกำหนดข้อ 28 ซึ่งได้มีการกำหนดว่า ถ้าศาลอนุญาตให้พยานอ่านบันทึกทบทวนความจำของพยานประกอบการเบิกความแล้วคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลขอตรวจดูบันทึกดังกล่าวได้ และศาลอาจสั่งให้นำบันทึกนั้นรวมสำนวนไว้ก็ได้

การส่งบันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความ (Deposition in lieu of Oral Testimony) ตามข้อกำหนดข้อ 29 ในคดีแพ่ง ศาลอาจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกถ้อยคำของพยานแทนการซักถามพยานของฝ่ายตนได้ สำหรับคดีอาญานั้นตามข้อกำหนดข้อ 49 ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำได้เฉพาะส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยโดยตรง คู่ความต้องส่งสำเนาทะเบียนถ้อยคำพยานฝ่ายตนให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตรวจดูก่อนวันสืบพยาน เมื่อพยานมาศาลคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจึงถามค้านได้ทันที ซึ่งเป็นการยกเว้นจากวิธีการสืบพยานทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 117

3.5.3 การขอเลื่อนคดี ศาลจะอนุญาตให้เลื่อนคดีได้เฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้เท่านั้น¹⁹ หากมีการขอเลื่อนคดีและศาลอนุญาต คู่ความที่เสียหายย่อมมีเหตุผลเพียงพอที่จะเรียกค่าใช้จ่ายจากฝ่ายที่ขอเลื่อนคดีได้ แม้ว่าเหตุแห่งการเลื่อนคดีนั้นจะเป็นเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ก็ตาม (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 40 วรรคสอง ประกอบ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 27) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม Federal Rules of Civil Procedure ข้อ 16(F) ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ประวิงคดีจ่ายค่าทนายความที่เพิ่มขึ้นจากการเลื่อนคดีแก่อีกฝ่ายหนึ่งด้วย

3.5.4 คดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษาแล้ว คู่ความอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาทันที²⁰

3.5.5 คำฟ้องของโจทก์ในคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ หากได้กำหนดไว้ว่าโจทก์ต้องบรรยายฟ้องโดยชัดแจ้งดังเช่นคำฟ้องในคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

¹⁹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 27.

²⁰ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 38.

มาตรา 172 วรรค 2²¹ ดังนั้น ประเด็นเรื่องคำฟ้องเคลือบคลุมจึงไม่เป็นประเด็นสำคัญที่ศาลจะยกฟ้องในคดีทรัพย์สินทางปัญญา

3.5.6 ให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าประกอบพยานหลักฐานอื่นได้²² ส่วนการวินิจฉัยซึ่งนำพยานหลักฐานนั้นข้อกำหนดฯ ข้อ 38 กำหนดว่าในการวินิจฉัยว่าบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำมิได้มาศาลตามข้อ 29 วรรคสามหรือวรรคสี่ บันทึกถ้อยคำตามข้อ 31 หรือพยานบอกเล่าตามข้อ 37 มีน้ำหนักให้เชื่อฟังได้หรือไม่และเพียงใดนั้น ศาลต้องกระทำด้วยความระมัดระวังโดยคำนึงถึงสภาพ ลักษณะ และแหล่งที่มาของบันทึกถ้อยคำหรือพยานบอกเล่านั้นด้วย

3.5.7 ในคดีแพ่งนั้น ถือว่า คู่ความแต่ละฝ่ายต้องรักษาผลประโยชน์ในคดีกันเอง ระบบการพิจารณาคดีและสืบพยานจึงเป็นระบบคู่กรณี Adversary System (ระบบกล่าวหา) ซึ่งเป็นระบบการพิจารณาคดีในประเทศ Anglo-American แต่ละฝ่ายจึงมีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดเสนอต่อศาล และศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานไปตามนั้น ศาลจะไม่เข้าไปแนะนำหรือยุ่งเกี่ยวกับการให้นำพยานอื่นเข้าสืบ เพราะอาจจะทำให้เสียความเป็นกลางของคดี รูปคดีจึงขึ้นอยู่กับ การเตรียมคดีและการว่าความของทนายความ แต่ในข้อกำหนด ข้อ 39 กำหนดว่า “เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็น ที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับ ประเด็นในคดีรวมทั้งเอกสารหรือวัตถุใดที่อยู่ในความครอบครองหรือการดูแลรักษาของกลุ่มความ ฝ่ายใดมาสืบเพิ่มเติมได้อีกด้วย ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไปซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ” ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลนำระบบไต่สวน (Inquisitorial System) มาใช้ได้อย่างกว้างขวางมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอำนาจเรียกพยานที่สืบมาแล้วมาสืบใหม่ได้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแน่นอนที่สุด

3.5.8 มาตรการคุ้มครองทางแพ่งก่อนฟ้องคดี²³ ในคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 253, 257 และ 264 กรณีที่คู่ความจะขอใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษานั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากฟ้องคดีแล้ว แต่ในความเป็นจริงบุคคลที่อาจจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีนั้นๆ ได้ อาจได้รับความเสียหายเกินกว่าจะเยียวยาหรือเสียหายมากจนเกินไปแล้ว หากต้องรอให้มีการฟ้องคดีก่อน ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นต้องการความรวดเร็วและเป็นธรรม ดังนั้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 29 จึงได้

²¹ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 6 , คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4834/2545.

²² ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 37.

²³ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 29.

บัญญัติว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน เมื่อมีการยื่นคำขอตามมาตรา 28 ผู้ยื่นคำขอจะยื่นคำร้องรวมไปด้วยเพื่อให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยไม่ชักช้า และถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไว้ก่อน โดยมีเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ให้นำมาตรา 261 ถึงมาตรา 263 และมาตรา 267 ถึงมาตรา 269 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้แก่กรณีตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม” บทบัญญัติดังกล่าวมีข้อกำหนดข้อ 12 ถึงข้อ 19 รองรับถึงแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาล และการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วย

3.5.9 การสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ²⁴ ข้อกำหนดฯ นี้เปลี่ยนแปลงหลักทั่วไปของการนั่งพิจารณาคดีที่จะต้องกระทำในศาล ให้สามารถใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณา อันได้แก่ ศาล คู่ความ ทนายความ และพยานอาจอยู่ต่างสถานที่กันนอกศาล ศาลอยู่ในประเทศไทยและพยานอยู่ต่างประเทศส่วนคู่ความและทนายความทั้งสองฝ่ายจะอยู่ในประเทศไทยหรือประเทศที่พยานอยู่ไม่มีกฎข้อบังคับไว้ แต่จะอยู่ที่ใดนั้นจะต้องเป็นไปตามความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายที่อยู่กับศาลในประเทศไทยและฝ่ายพยานจะต้องอยู่ในห้องสตูดิโอที่มีอุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ ได้แก่ กล้องถ่ายโทรทัศน์ จอภาพ

โทรทัศน์สี โทรทัศน์ electronic print board ลำโพง ไมโครโฟน เครื่องบันทึกวิดีโอ พร้อมปลั๊กสำหรับ ไมโครคอมพิวเตอร์ เครื่องโทรสาร และอุปกรณ์อื่นๆ สำหรับการประชุมทางจอภาพ อุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารทางไกลกับต่างประเทศได้ทั้งภาพ เสียง และข้อมูลต่างๆ ในลักษณะมัลติมีเดีย

3.5.10 การส่งเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ²⁵ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 บัญญัติว่า “บรรดากระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาและการชี้ขาดคดีสินคดีแพ่งทั้งหลายซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาคำคู่ความและเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่คู่ความหรือศาลหรือเจ้าพนักงานศาลได้ทำขึ้นซึ่งประกอบเป็นสำนวนของคดีนั้น ให้เขียนเป็นหนังสือไทยและเขียนด้วยหมึกหรือพิมพ์ดีดหรือดีพิมพ์ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขูดลบออก แต่ให้ขีดฆ่าเสียแล้วเขียนลงใหม่ และผู้เขียนต้องลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อ หรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

²⁴ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 32.

²⁵ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 23.

ถ้าต้นฉบับเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลส่งคู่ความฝ่ายที่ส่งให้ทำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนสำคัญ โดยมีคำรับรองมาขึ้นเพื่อแนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดการหาล่าม” แต่ตามข้อกำหนด ข้อ 23 กำหนดว่า “ถ้าเอกสารที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษและคู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องทำคำแปล ทั้งฉบับหรือแต่บางส่วน และศาลเห็นว่ามิใช่พยานหลักฐานในประเด็นหลักแห่งคดี ศาลจะอนุญาตให้ส่งเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลโดยไม่ต้องทำคำแปลก็ได้” ดังนั้นคู่ความจึงส่งอ้างเอกสารภาษาอังกฤษโดยไม่ต้องทำคำแปลได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ แต่มีข้อสังเกตว่า พยานบุคคลนั้นแม้จะเบิกความเป็นภาษาอังกฤษก็ต้องหาล่ามแปลเป็นภาษาไทย เนื่องจากไม่อยู่ในข้อกำหนดข้อ 23 นี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4834/2545 วินิจฉัยว่า ถ้าเอกสารที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษและคู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องทำคำแปลทั้งฉบับหรือแต่บางส่วนและศาลเห็นว่ามิใช่พยานหลักฐานในประเด็นหลักแห่งคดี ศาลจะอนุญาตให้ส่งเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลโดยไม่ต้องทำคำแปลก็ได้)

3.5.11 การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากคอมพิวเตอร์²⁶ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 11 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายเพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ตามข้อกำหนดข้อ 33 - ข้อ 36 กำหนดถึงการรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์ เกี่ยวกับเงื่อนไขในการรับฟัง วิธีการส่งอ้างพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาล การคัดค้านและการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน

ในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใด นั้น ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการรักษาความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลง ข้อความ ลักษณะหรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง”

พยานหลักฐานที่ได้จากคอมพิวเตอร์นั้นจะน่าเชื่อถือก็ต่อเมื่อต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าคอมพิวเตอร์ต้องมีคุณภาพดีในขณะบันทึกข้อมูลหรือประมวลผลก็ต้องให้คอมพิวเตอร์ทำงานโดยอิสระในขีดความสามารถของตัวเองในลักษณะที่เป็นการปฏิบัติการเป็นประจำ และทันต่อเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงในคดีและต้องปราศจากการแทรกแซงที่เป็นการกระทำของคน เป็นที่เชื่อได้ว่าข้อมูลที่ได้อาจไม่ผิดพลาดไม่ว่าจะเรียกดูกี่ครั้งก็ตาม ดังนั้นนอกจากพยานหลักฐานหลักคือ

²⁶ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 33-36.

ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์แล้ว พยานอื่นที่สนับสนุนให้พยานหลักฐานหลักมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้นหรือตัดทอนลดน้ำหนักพยานก็คือพยานที่เกี่ยวกับประเด็นตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

3.5.12 การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่คู่ความตกลงกัน²⁷ คู่ความอาจตกลงกันยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามที่คู่ความตกลงกัน ถ้าเห็นสมควรเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม จะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้ เว้นแต่การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่คู่ความร้องขอเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

3.5.13 การให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ และผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลทางธุรกิจ²⁸ การพิจารณาคดีสืบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 36 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 กฎหมายบัญญัติไว้เป็นหลักการสรุปได้ว่า ศาลจะสั่งให้มีการพิจารณาคดีสืบได้ต่อเมื่อมีเหตุผลเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ หรือเพื่อความปลอดภัยของประเทศ แต่ตามข้อกำหนดฯ ข้อ 24 กำหนดว่า “เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาฯ หรือเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศของคู่ความ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจมีคำขอหรือถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรที่จะให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคดี ศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

(1) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

(2) ห้ามมิให้โฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ เช่นว่านั้น

ไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งดังกล่าวหรือไม่ คำสั่งหรือคำพิพากษาชี้ขาดคดีของศาลต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย และมีให้ถือว่าการออกโฆษณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษานั้น หรือย่อเรื่องแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษาโดยเป็นกลางและถูกต้องนั้นเป็นการผิดกฎหมาย”

เหตุผลที่ข้อกำหนดฯ ระบุไว้เช่นนี้ มีข้อสังเกตว่า เป็นการให้อำนาจศาลที่จะสั่งมิให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดี ไม่ว่าจะได้มาโดยการสืบพยาน หรือได้มาโดยประการอื่น เช่น ข้อเท็จจริงที่คู่ความแถลงต่อศาล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของคู่ความเอง เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลทางธุรกิจการค้าของคู่ความอาจทำความเสียหายแก่กิจการของเขาเองก็เป็นได้

²⁷ ดูข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 4.

²⁸ ดูข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 24.

3.5.14 องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ²⁹ ตามเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ระบุว่า “โดยที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งหากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

ตามมาตรา 14 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” และตามมาตรา 19 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 20 และมาตรา 21 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นจะต้องบังคับตามเสียงข้างมาก” จากมาตรา 14 และมาตรา 19 ดังกล่าว องค์คณะผู้พิพากษาจึงประกอบไปด้วยผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ

จากบทบัญญัติดังกล่าวองค์คณะผู้พิพากษาคดีต้องประกอบไปด้วยผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 1 คน

แม้คดีดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา 17 และมาตรา 25 ซึ่งปกติผู้พิพากษานายเด็ขมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ก็ตาม แต่ถ้าคดีที่มีอัตราโทษเท่าคดีศาลแขวงดังกล่าวเป็นคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแล้ว ก็ต้องมีองค์คณะครบถ้วนตามมาตรา 19 ดังกล่าว เฉพาะผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินการสอบสวนพิจารณาหรือออกคำสั่งใดๆ ได้ (มาตรา 20) ส่วนผู้พิพากษาสมทบนั้นคงมีอำนาจในการให้ความคิดเห็นปรึกษาคดีและออกเสียงในการลงมติขององค์คณะผู้พิพากษา (มาตรา 19) เท่านั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบใช้ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในส่วนเนื้อหาของคดีเท่านั้น ส่วนการดำเนิน

²⁹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 12.

กระบวนการพิจารณา เช่น การอนุญาตให้เลื่อนคดี การสั่งตัดพยานนั้น เป็นงานที่ผู้พิพากษาปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ที่ศาลใดและเป็นกรณีที่ต้องวินิจฉัยโดยอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความต่าง ๆ จึงไม่จำเป็นต้องปรึกษากับผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด

สำหรับในต่างประเทศนั้น เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับคดีที่ผู้พิพากษาไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาทเป็นคดีกันนั้น บางประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ กฎหมายวิธีพิจารณาคดีของอังกฤษอนุญาตให้ศาลใช้ดุลพินิจแต่งตั้ง Assessors ซึ่งจะเป็นบุคคลที่จะเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีที่ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยให้คำปรึกษาแก่ผู้พิพากษาในคดีที่มีการฟ้องเรื่องละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ในบางกรณีศาลอังกฤษจะไม่แต่งตั้ง Assessors แต่จะใช้พยานผู้เชี่ยวชาญแต่เพียงคนเดียว (Single Expert)

ความแตกต่างสำหรับการใช้ผู้พิพากษาสมทบ และการเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบการพิจารณา คือ ในส่วนของผู้พิพากษาสมทบนั้น ผู้พิพากษาสมทบท่านเป็นส่วนหนึ่งขององค์คณะในการพิจารณาคดี มีสิทธิออกเสียงในการทำคำพิพากษาของคดี แต่สำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นในการให้คำปรึกษาหรือให้ความคิดเห็นต่างๆ ศาลมีสิทธิที่จะเชื่อและรับฟังความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ก็ได้

3.5.15 ให้จัดตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลฎีกา³⁰ ในศาลฎีกาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 43 บัญญัติว่า ให้ศาลฎีกาตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกาที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

3.5.16 พนักงานอัยการและทนายความ ที่ว่าความในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

3.5.17 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ อาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาคดีได้³¹ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ แล้ว จะเห็นได้ว่าในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น นอกจากจะมีผู้พิพากษาสมทบแล้ว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณา

³⁰ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 43.

³¹ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 31.

พิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ซึ่งแสดงว่าศาลไทยกับศาลอังกฤษมีรูปแบบเช่นเดียวกัน เพียงแต่ศาลของอังกฤษนั้น ไม่ต้องตั้งผู้พิพากษาสมทบทุกคดี และพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นกฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ คู่ความเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญคนอื่นมาให้ความเห็นด้วยก็ได้ ซึ่งทางปฏิบัติก็มักจะเป็นเช่นนั้น

3.5.18 อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการค้าระหว่างประเทศได้³²

---

³² ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 30

3.6 การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ

3.6.1 การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลสิทธิบัตรประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Patent Court หรือ Bundespatentgericht) เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีสิทธิบัตรของเยอรมันเป็นแบบ Bifurcation ที่แยกคดีละเมิดสิทธิบัตรออกจากคดีเพิกถอนสิทธิบัตรออกจากกัน โดยเด็ดขาด (Separates courts for infringement and invalidation) ศาลสิทธิบัตรประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นศาลชำนาญพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตร (Court of First Instance for Invalidation Actions) และคดีที่อุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตร ซึ่งคดีทั้งสองประเภทนี้เป็นเรื่องที่พิพาทกันเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ โดยตรง ส่วนคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิบัตร (Infringement Actions) นั้นจะไม่อยู่ในอำนาจของศาลนี้ แต่อยู่ในอำนาจของศาลแห่งรัฐ (State Court หรือ Landgericht) เช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป นั่นคือในสิทธิบัตรฉบับเดียวกันอาจมีข้อพิพาทที่พิจารณาแยกกัน 2 ศาล และในศาลทั้งสองนี้มีผู้พิพากษาที่แตกต่างกันอย่างมาก โดยในศาลแห่งรัฐ (State Court หรือ Landgericht) เป็นผู้พิพากษาธรรมดาที่เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องกฎหมาย ส่วนศาลสิทธิบัตรนั้นจะเป็นผู้พิพากษาที่มีพื้นฐานเชี่ยวชาญด้านเทคนิค (specialized technical backgrounds)³³

ศาลสิทธิบัตรประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก่อตั้งขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) ตั้งอยู่ในเมืองมิวนิค (Munich) เหตุผลที่มีการจัดตั้งศาลนี้ขึ้น สืบเนื่องจากก่อนหน้านั้นคำวินิจฉัยชี้ขาดของผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรจะต้องอุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายปกครอง แต่ทำหน้าที่คล้ายกับฝ่ายตุลาการ ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีผลใช้บังคับ ปัญหานี้จึงได้รับการวินิจฉัยโดยศาลปกครองสูงสุดว่า สำนักงานสิทธิบัตรเยอรมันไม่ใช่ศาลยุติธรรมตามความหมายของกฎหมาย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์จึงสามารถนำขึ้นสู่ศาลในฐานะคดีปกครองได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็นสามฝ่าย

³³ Jim Patterson. "Ubung Match den Meister : How Us District Courts can Better Adjudicate Patents by Learning from Germany's Specialized Courts." p.27.

ดังนั้นในเวลาต่อมาเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 12 จึงได้กำหนดให้รัฐบาลจัดตั้งศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมขึ้น โดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดตั้งศาลสิทธิบัตรขึ้นในปี 1961 ให้อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม³⁴

ศาลสิทธิบัตรแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมนี และสำนักงานคุ้มครองพันธุ์พืชเยอรมนี มีอำนาจพิจารณาเพียงว่าสิทธิในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมเหล่านั้นสามารถจดทะเบียนได้หรือไม่ (เป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ได้รับความคุ้มครอง) และแม้จะได้วินิจฉัยรับจดทะเบียนแล้วก็อาจมีคำพิพากษาศาลเพิกถอนสิทธิบัตรหรือสิทธิทางอุตสาหกรรมอื่น ได้รับความคุ้มครองแล้วเหล่านั้นได้ ส่วนคดีละเมิดสิทธิบัตรและละเมิดสิทธิทางอุตสาหกรรมนั้นอยู่ในอำนาจของศาลแพ่ง และศาลแพ่งก็ไม่มีอำนาจวินิจฉัยประเด็นเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของสิทธิบัตรหรือสิทธิทางอุตสาหกรรมเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้จำเลยที่ถูกฟ้องในศาลแพ่งว่ากระทำละเมิดสิทธิจึงไม่สามารถยกข้อต่อสู้ได้ว่าสิทธิทางอุตสาหกรรมของโจทก์ได้รับการจดทะเบียนโดยไม่ชอบหรือไม่ควรได้รับความคุ้มครองในคดีนี้ แต่จะต้องร้องขอให้ศาลสิทธิบัตรมีคำวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวแทน ปริมาณคดีในศาลสิทธิบัตรมีคดีที่ฟ้องใหม่ประมาณ 4,000 คดีในแต่ละปี

โครงสร้างบุคลากรของศาลสิทธิบัตร ในปัจจุบันศาลสิทธิบัตรมีผู้พิพากษาประมาณ 140 คน และมีเจ้าหน้าที่ธุรการศาลอีกประมาณ 140 คน เช่นกัน ในการปฏิบัติงานจะแบ่งผู้พิพากษาออกเป็น 29 คณะตามประเภทของคดีที่ได้รับมอบหมาย ในบางคณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพซึ่งเป็นนักกฎหมายเท่านั้น ส่วนบางคณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางเทคนิค (Technical background)

ศาลสิทธิบัตรเป็นศาลยุติธรรมแห่งเดียวในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่มีผู้พิพากษาอาชีพซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคและสำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เมื่อเปรียบเทียบกับศาลยุติธรรมอื่นๆ ในเยอรมนีจะมีผู้พิพากษาสมทบซึ่งไม่ใช่ นักกฎหมายในลักษณะคล้ายกับลูกขุน คือเป็นผู้พิพากษากิตติมศักดิ์ (Honorary lay judges) เช่นในคดีอาญา คดีพาณิชย์ คดีแรงงาน คดีปกครอง คดีการเงินและการประกันสังคม แต่สำหรับผู้พิพากษาสมทบในศาลสิทธิบัตรจะเป็นผู้ที่มีฐานะเช่นเดียวกับผู้พิพากษาประจำที่จบการศึกษาทางกฎหมาย กล่าวคือ มีฐานะเป็นผู้พิพากษาอาชีพ (professional judge) มีวาระดำรงตำแหน่งตลอดชีพ ผู้พิพากษาอาชีพในศาลสิทธิบัตรจำนวน 2 ใน 3 เป็นผู้พิพากษาผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ และเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่เป็นนักกฎหมาย แตกต่างจากผู้พิพากษาสมทบ (lay judges) ในศาลอื่นที่มี

³⁴ <http://www.dpma.de/bpatg/bundespatentgericht/english/index.html>.

บทบาทจำกัดแต่ในการนั่งพิจารณาและมีคำตัดสิน ผู้พิพากษาสมทบศาลสิทธิบัตร (ผู้พิพากษาผู้เชี่ยวชาญ) นี้มีสิทธิและหน้าที่ (rights and duties) ทุกประการเช่นเดียวกับผู้พิพากษาประจำ

3.6.2 การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา³⁵ คดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และ เครื่องหมายการค้า จะได้รับการพิจารณาในศาลชั้นต้น (District Court) ที่มีอำนาจ ซึ่งแต่เดิมสำหรับการอุทธรณ์คดีตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรจะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal) ที่ศาลชั้นต้นนั้นๆอยู่ในเขต และการอุทธรณ์คำสั่งของสำนักงานสิทธิบัตร (Board of Appeals of the Patent Office) จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์คดีภาษีและคดีสิทธิบัตร (Court of Customs and Patent Appeals) แต่ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ขึ้นมาใหม่ คือ ศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (The United States Court of Appeals for the Federal Circuit) ขึ้น ซึ่งได้ยกเลิกศาลอุทธรณ์คดีภาษีและ สิทธิบัตร (Court of Customs and Patent Appeals) ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 1982 ทำให้คดีอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น (District Court) เข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) โดยอัตโนมัติ การอุทธรณ์คำสั่งของสำนักงานสิทธิบัตร (Board of Appeals of the Patent Office) จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) แต่ก็ยังสามารถฟ้องเป็นคดีแพ่งในศาลชั้นต้น (District Court) ได้ แต่ทั้งนี้จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) ได้ จะต้องเป็นคดีที่มีมูลคดีทั้งหมดหรือบางส่วนมาจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (Patent Act) เท่านั้น ถ้าเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรซึ่งมีที่มาจากพระราชบัญญัติฉบับอื่นก็ต้อง อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal)

นอกจากการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ คำสั่งของสำนักงานสิทธิบัตร (Board of Appeals of the Patent Office) ก็สามารถเลือกที่จะไปฟ้องร้องขอให้ศาลชั้นต้นประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (District Court for the District of Columbia) มีคำสั่งให้คณะกรรมการดังกล่าวให้สิทธิบัตรถูกปฏิเสธได้ โดยคณะกรรมการไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ความ ซึ่งก็ยังสามารถเลือกที่จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) หรือดำเนินคดีในศาลชั้นต้น (District Court) ที่มีเขตอำนาจก็ได้ โดยคณะกรรมการไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ความ

ส่วนการอุทธรณ์คดีตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิในเครื่องหมายการค้าจะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal) ทั่วไป การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เขต

³⁵ ปลื้มจิต ทวีพัฒน์. (2538, มกราคม-มีนาคม). “ความจำเป็นและความพร้อมในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.” *ดุลพินิจ*, 1, 42. หน้า 96-98.

สหรัฐ (Federal Circuit) หรือศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal) จะอุทธรณ์ไปยังศาลสูงสหรัฐ (The United States Supreme Court)³⁶

จากการศึกษาการดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาของศาลในต่างประเทศแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือ ประเทศสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่าศาลชำนาญพิเศษที่สร้างขึ้นมานั้นจะกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่งที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น โดยจะไม่นำคดีอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา มาพิจารณาในศาลชำนาญพิเศษที่สร้างขึ้นแต่อย่างใด

---

³⁶ Robert A. Choate, William H. Francis, Robert C. Collins. (1987). **Patent Law**, p. 731.

Arthur R. Miller, Michael H. Davis. (1983). **Intellectual Property**. p. 119.